

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum sit possibile, quòd aliquis sciens ex infirmitate peccet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

suam tamen vult haberi, & velle actu si sciret: vnde cum postea percipit eam non fuisse suam, non tristatur, sed gaudet: nisi mirauerit voluntatem. sed rursus voluntatis actus potest praecedere actum intellectus: sicut cum aliquis vult se intelligere, & eadem ratione ignorantia sub voluntate cadit, & fit voluntaria: hoc autem contingit tripliciter. Primo quod quando aliquis dicitur vult ignorare scientiam salutis, ne retrahatur a peccato, quod amat. Vnde dicitur Iob 21. de quibusdam dixerunt Deo, Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Secundo, ignorantia dicitur voluntaria indirecte: quia non adhibet studium ad cognoscendum. & haec est ignorantia negligentia: sed quia non dicitur aliquis negligere, nisi cum debitum praetermittit, non videtur ad negligentiam pertinere, quod aliquis non applicat animum ad quodlibet cognoscendum: sed solum si non applicet animum ad cognoscendum ea quae cognoscere debet, vel simpliciter & sine omni tempore (vnde ignorantia iuris ad negligentiam reputatur) vel in aliquo casu, ut cum quis emitit sagittam in aliquo loco, ubi homines solent transire, ad negligentiam sibi imputatur, si scire non studeat, an tunc aliquis transiret, & talis ignorantia per negligentiam contingens, voluntaria iudicatur. Tertio, dicitur aliqua ignorantia voluntaria per accidens, ex eo quod aliquis directe, vel indirecte vult aliquid, ad quod sequitur ipsum ignorare. Directe quidem, sicut apparet in ebrio, qui vult superflue vinum potare, per quod priuatur rationis usus: indirecte autem cum aliquis negligit repellere insurgentes passionis motus, qui per crescentes ligant rationis usum in particulari eligibili, sicut quod dicitur omnis malus ignorans. Quia ergo quod ex voluntario causatur, voluntarium in moralibus reputatur, in quantum ignorantia ipsa est voluntaria, in tantum deficit ab hoc, quod causet non voluntarium, & per consequens ab hoc quod excuset peccatum. Cum ergo aliquis directe vult ignorare, ut a peccato per scientiam non retrahatur, talis ignorantia non excusat peccatum, nec in toto, nec in parte: sed magis auget. Ex magno enim amore peccandi versus contingere, quod aliquis detrimentum scientiae pati velit, ad hoc quod libere peccato inhaereat. Quando autem aliquis indirecte vult ignorare, quia negligit addiscere, vel est quando per accidens ignorantiam vult, dum vult directe vel indirecte aliquid ad quod ignorantia sequitur, talis ignorantia non totaliter causat inuoluntarium in actu sequenti: quia actus sequens ex hoc ipso quod procedit ex ignorantia, quae est voluntaria, est quodammodo voluntarius: sed tamen ignorantia praecedens dimittit rationem voluntarii. Minus enim est voluntarius actus, qui ex tali ignorantia procedit, quam si scienter talem actum aliquis eligeret absque omni ignorantia: & ideo talis ignorantia non excusat actum sequentem a toto: sed a ratione. Sed tamen hoc est aduertendum, quod quandoque & ipse actus sequens, & ignorantia praecedens sunt unum peccatum: sicut voluntas & actus exterior dicuntur unum peccatum. Vnde potest contingere, quod non minus aggrauatur peccatum ex voluntario ignorantia, quam excusetur ex voluntario actus diminuto. Si autem ignorantia nullo praedictorum modorum sit voluntaria, tunc est inuincibilis, & tamen est absque omni ordinatione voluntatis, tunc totaliter facit actum sequentem inuoluntarium.

Ad primum ergo dicendum, quod uerbum illud Ambrosij sic solet exponi. Grauisime peccas si ignoras, in periculo summe: quia dum nescis te peccare, tementium non queris. uel loquitur de ignorantia affecta.

Ata, qua aliquis ignorare vult, ne a peccato retrahatur. uel loquitur de ignorantia receptorum beneficiorum: quia quod aliquis non cognoscere studeat pecepta beneficia, est summus ingratitude gradus, uel loquitur de ignorantia infidelitatis, quae in se quidem est grauissimum peccatum: licet etiam peccatum ex tali ignorantia commissum diminuat, secundum illud Apostoli ad Timotheum. Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate mea.

Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa loquitur de ignorantia infidelitatis.

Ad tertium dicendum, quod ebrius qui facit homicidium, meretur duplices maledictiones, quia duo peccata facit, & minus tamen peccat in homicidio, quam si sobrius occideret.

Ad quartum dicendum, quod etiam ignorantia quae est peccatum, in quantum est uoluntaria, diminuit uoluntarium sequentis actus, & ex hoc peccatum sequens diminuit, & potest esse quod plus diminuit de sequenti peccato, quam sit quantitas sui peccati.

Ad quintum dicendum, quod in eo qui peccat per habitum, & ex electione, talis ignorantia est simpliciter affectata: unde non diminuit peccatum. Ignorantia autem eius qui peccat per passionem, est uoluntaria per accidens ut dictum est, & diminuit peccatum, hoc enim est ex infirmitate peccare, per quod peccatum diminuitur.

ARTICVLVS IX.
Vtrum sit possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet.

Nono quaeritur, utrum sit possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet, & uidetur quod non. Nullus enim ex infirmitate aliquid facere dicitur, in cuius uoluntate est constitutum, ut ab illo praeseruetur: sed in uoluntate cuiuslibet scientis est constitutum, ut a peccato praeseruetur. Dicitur enim Ecclesiae 15. Si uolueris seruare mandata, seruabunt te. ergo nullus sciens ex infirmitate peccat.

¶ 2. Praeterea. Nullus ex infirmitate peccat, cui adest fortissimum auxilium contra peccatum: sed cuiuslibet scienti adest fortissimum auxilium contra peccatum, scilicet scientiae certitudo. ergo nullus sciens ex infirmitate peccat.

¶ 3. Praeterea. Nullus potentia potest in actu procedere, nisi secundum rationem sui subiecti, sicut uisus non potest uidere nisi colorata: sed obiectum uoluntatis in cuius actu principaliter consistit peccatum, est bonum apprehensum, sicut dicitur in 3. de Anima. ergo in actu uoluntatis non potest esse peccatum, nisi sit aliquis defectus in apprehensione boni: sed talis defectus excludit scientiam. ergo non est possibile, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet.

¶ 4. Praeterea. Voluntas non est nisi boni, uel apparentis boni. Nam malum est inuoluntarium ut Dionysius dicit 4. capite de diuino. sed in quantum uoluntas est ueri boni, non inuenitur in ea peccatum. ergo omne peccatum est in uoluntate secundum quod est apparentis boni, & non existentis, quod non est sine ignorantia. ergo non potest esse, quod aliquis sciens ex infirmitate peccet. Sed dicendum quod ille qui est sciens, in uoluntate potest habere ignorantiam in particulari operabili, & sic peccabit: puta, si sciat in uoluntate nullam fornicationem esse faciendam, & timent autem nunc esse fornicandum.

¶ 5. Sed contra, sicut Philosophus probat 2. Perihier. opinioes sunt de contradictoriis, sunt contrariae, uis autem negatiua.

Quaest. dif. Tho. Q 2 tiua

D. 7. 18.

In corp. art.

Lib. 5. ex 25. 49. & sequens. tom. 2.

Cap. 4. p. 4. inter medij & fi.

Lib. 2. c. ult. tom. 1.

siua & particularis affirmatiua sunt cōtradictoria. Et si ergo nullus possit simul hfc cōtrarias opinio- nes, quia contraria non simul possunt inesse eidē, ut q non possit esse q aliquis opinans in uniuersā li, nullam fornicationem esse faciendā, simul in particu- lari possit opinari hanc esse faciendam. Sed dicē- dum, q opiniones q sunt de contradictorijs sunt contrariae: scientia autem non contrariatur opinio ni, cum non sint unius generis.

¶ Sed cōtra: plus distat sciētia ob opinione falsa, q opinio uera: quia opinio est cū formidine contrarii, nō autē sciētia. Si ergo simul cum opinione falsa, aliquis non potest habere opinionem veram contrariam, multo minus poterit habere scientiam.

¶ 7 Præt. Quicūque scit enuersale, & scit singulare, cōtineri sub uniuersali, simul inducēs cognoscit sin- gulare, ut dicitur in 1. Post. sicut qui scit omnē mu- lā esse sterilem, simul dum scit hoc animal esse mu- lā, scit illud esse sterile: sed ille qui scit nullam forni- cationē esse faciendam, nisi etiam sciret hunc actū esse fornicationē, nō reputaretur scienter, sed igno- rāter peccare, ergo si nō per ignorantia peccat, nō solū scit in uniuersali: sed etiam scit in particulari.

¶ 8 Præt. Voces sunt signa intellectuū, ut Philoso. di- cit: sed ille qui actū eligit fornicari; si interrogare, res- pōderet hoc esse peccatum, & nō esse faciendū, ergo non est uerum quod ignoret in particulari, sciat autem in uniuersali, ut dicebatur.

¶ 9 Præt. Aug dicit 14. de ciui. Dei, q erubescētia ex- tinguit concupiscentiam. Oritur autem erubescen- tia ex scientia, ergo scientia extinguit concupiscentiam: infirmitas autem animi maxime ad concupi- scentiam pertinet, ergo scientia aufert peccatum, quod est ex infirmitate. Non ergo est possibile, q aliquis sciens ex infirmitate peccet.

¶ 10 Præt. Ille dicitur sciēs peccare, qui scit esse pec- carū quod facit: sed ratio peccati cōsistit in offensa Dei. Considerare autē offensam Dei, cōstringit cō- cupiscentia, secundum illud psalmi. Cōfite timore tuo carnes meas, a iudicijs enim tuis timui, ergo sciē- tia impedit peccatum, quod est ex infirmitate con- cupiscentia, & sic idem quod prius.

¶ 11 Præt. Beda ponit infirmitatē inter quatuor vul- nera, quae consequuntur ex peccato, & sic habet rō- nē pēnae: sed pēna non est causa peccati, sed magis ordinatur ad corrigendum peccata, ergo peccatū scientis non potest esse ex infirmitate.

¶ 12 Præt. Infirmitas animi attenditur fm passiones, q sunt in parte sensitiua: peccatū autē cōsistit in cō- sensu uolūtatis, quae est in parte intellectiua. Cā autē oportet, q cōiungatur effectui: quia omnis actio fit p cōtādū, ergo infirmitas nō pōt esse causa peccati.

¶ 13 Præt. Passiū magis immutatur a propinquiōri actiō, q remotiori: sed sciētia cū sit ī intellectu, p- pinquior est uolūtati, q infirmitas seu passio, quae se tenet ex parte inferioris quae carni cōiungitur, fm illud Matth. 26. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, ergo non uidetur possibile, q aliq ex infirmitate peccet contra conscientiam agens.

¶ 14 Præt. Pars superior animae in qua est intellectus & uolūtas, imperat inferioribus partibus animae in quibus sunt passiones. Irascibili & concupiscibili, & etiā membris corporis: sed defectus existens in mē- bris corporis nō immutat imperiū uolūtatis, sed so- lū ā executionē actus, ergo neq; defectus q est ex par- te irascibilis, & cōcupiscibilis fm infirmitatē passio- nū, immutat imperiū uolūtatis: sed ī imperio uolūta-

tis cōsistit peccatum, ergo nullum peccatum est ex infirmitate.

¶ 15 Præt. Passionibus, neq; meretur neq; demeretur: sed ipsum demeritū est peccatum, ergo nul- lum peccatū est ex passione, quae est infirmitas.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. de Summo bono, quod quaedam peccata ex infir- mitate committuntur.

¶ 2 Præt. Apost. dicit ad Rom. 7. Passiones peccato- rum, q per legē erant, operabantur in mēbris meis, ut fructificarem morti. Quod autē fructificatio mortis est peccatum, secundum illud Rom. 6. Stipētia peccati mors, ergo ex passionibus quae sunt infirmitates animae, aliqua peccata committuntur.

RESPON. Dicēdum, q communiter ab omnibus ponitur aliqua peccata ex infirmitate cōmitti, quae peccatis ignorātia nō distinguerentur: nisi con- sideraretur aliquē sciētem ex infirmitate peccare, & tunc concedendum est, q possibile est aliquem sciētem peccare ex infirmitate. Ad cuius euidētia primo cō- siderare oportet qd per nomē in firmatatis intelligi- mus. Est autem hoc accipiēdum ex similitudine in- firmitatis corporis. Est autē corpus infirmū, quod si aliquis humor non subditur uirtuti regituae totius cordis, puta, cū aliquis humor excedit in caliditate, vel frigiditate, vel in aliquo huiusmodi. Sicut autem est quaedā uis regitua corporis, ita ratio est regitua omnium interiorum affectionum: unde, cū aliqua affectio non est moderata secundū regimē rōnis, sed excedit, aut deficit, dī esse animae infirmitas: hoc maxime contingit secundum affectiones appetitus sensitiui, quae passiones dicuntur, ut timor, concupiscentia, & huiusmodi. Unde antiqui huiusmodi animae passiones, & graditudines animae vocabantur.

Aug. dicit in lib. de ciui. Dei. Illud ergo ex infirmitate homo agere dicitur, quod agit ex aliqua passione, puta, ex ira, vel timore, vel concupiscentia, ut aliquo huiusmodi. Socrates autem, ut Arist. dicit 7. Ethic. cōsiderans firmitatē & certitudinē sciētia posuit q sciētia non pōt superari a passione, ita ut nullus homo potest per passionem aliquid facere contra scientia: & omnes uirtutes nominabat scientias, & omnia uitia seu peccata nominabat infirmitates, ex quo sequebatur q nullus sciēs ex infirmitate peccat, quod manifeste contrariatur his q quosdam experimur, & ideo cōsiderandum est, q hēre sciētia cōtingit multipliciter: uno modo, in uniuersali alio modo, in particulari, & uno modo, in habitu alio modo, in actū. Pōt autē ex passione primo cō- cōringere, ut id qd scitur in habitu, nō cōsideretur in actū. Manifestum est, n. q quādoq; una potentia intenditur in suo actū, & alia potentia vel impeditur vel totaliter auertitur a suo actū: sicut cū aliq impet- tus est ad aliquem audiendum, non percipit locum pertranseuntem, & hoc ideo cōtingit, quia eorum potētia radicanter in una anima, cuius intentio ap- plicat unamquamq; potētia ad suum actum, & cū aliq fuerit fortiter intētus circa actū unius potētiae, minuitur eius intētio circa actū alterius. Sic ergo cum fuerit concupiscentia fortis, aut ira, aut timor, quid huiusmodi, impeditur a cōsideratione sciētia: & tunc cōsiderandum est, q passiones animae cum sunt in appetitu sensitiuo, sunt circa particularia: concupiscentia n. homo hāc delectationem, sicut & sentit delectationem. Sciētia autē, est in uniuersali, & in uniuersali sciētia non est principiu alicuius actus, nisi fm q applicatur ad particulare: quia actus circa particulare

Lib. 1. com. 2. 100. 1.

Lib. 1. Perihermenias in princip.

Li. 14. ca. 20. tom. 5.

In li. qu. 4. ca. 10. mo. 8. fol. 107. ha. bet partem huius.

sunt. Quando ergo passio est fortis circa aliquod particulare, repellitur contrarium motum scientia circa idē particulare, nō solū distrahēdo a cōsideratione sciētiae, vt supra dictum est: sed et corrumpēdo p viā cōtrarietatis. & sic ille qui in forti passione est cōstitutus, & si consideret aliquo modo, in vniuersali: in particulari tamē impeditur eius cōsideratio. Tertio cōsiderādum est, q̄ ex aliqua corporali trāsmutatione ligatur vsus rōnis, vt vel totaliter nihil cōsideret, vel q̄ nō libere cōsiderare possit, sicut patet in dormiētibus & phreneticis: p passiones autē fit aliqua immutatio circa corpus, ita q̄ interdum aliqui propter irā & cōcupiscentiā, vel aliquā hmōi passionē in infāniā inciderūt. & idē, qm hmōi passiones sunt fortes, p ipsām trāsmutationē corporalē ligant quodammodo rationem, vt liberum iudiciū de particularibus agendis non habeat. & sic nihil prohibet aliquem scientem secundum habitum & in vniuersali, per infirmitatem peccare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in voluntate hominis positum est, quod seruetur a peccato: sed in hoc infirmatur per passionem, vt perfecte non velit, ligato rationis vsu, sicut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod scientia, quāuis in se sit certissima, tamen sicut dictum est, impeditur in particulari per passionem, vt contra peccatum auxilium ferre non possit.

AD TERTIVM dicendum, quod voluntas mouetur secundum exigentiam boni apprehensā: sed q̄ hoc particulare appetibile apprehendatur vt bonū secundum rationis iudiciū, impeditur interdum per passionem, sicut dictum est.

AD QVARTVM dicendum, quod voluntas semper tēdit in aliqd sub rōne boni: sed q̄ aliqd appareat bonū quod nō est bonum, quādoq; quidem cōtingit ex hoc, q̄ rationis iudiciū est peruersum, etiā in vniuersali, & tunc est peccatum ex ignorantia: quandoq; vero ex hoc, q̄ impeditur in particulari propter passionem, & tunc est peccatum ex infirmitate.

AD QVINTVM dicendum, quod nō possit, ēē q̄ aliqs haberet simul, aut scientiā, aut opinionē veram in actu de vniuersali affirmatiuo, & opinionē falsam de particulari negatiuo, aut e cōuerso: sed bene pōt cōtingere q̄ aliqs hēat in habitu scientiam aut opinionē verā de vno cōtradietōriorum, & opinionē falsam in actu de alio. Actus. n. nō contrariatur habitui: sed actui. & per hoc patet solutio ad SEXTVM.

AD SEPTIMVM dicendum, quod cū actus peccati & virtutis sit s̄m electiōe, electiō autē est appetitus p̄cōsiliari, cōsiliū vero est quaedā inq̄sitiō, necesse est q̄ in quolibet actu virtutis, vel peccati, sit quaedam deductiō quasi syllogistica: sed tamē aliter syllogizat temperatus, aliter intemperatus, aliter continens, aliter incontinens. Temperatus enim mouetur tñ, secundum iudiciū rōnis: vnde vitur syllogismo triū propositionū, quasi sic deducēs, Nulla fornicatio est cōmittenda: hic actus est fornicatio. ergo nō est faciendus. Intemperatus vero totaliter sequitur concupiscentiā, & ideo etiā ipse vitur syllogismo triū propositionum, quasi sic deducens, Omni delectabili est fruēdū. hic actus est delectabilis. ergo hoc est fruendum. sed tam cōtinens q̄ incontinens dupliciter mouētur: s̄m rōnem quidē ad vitandum peccatum, s̄m concupiscentiā vero ad cōmittēdū: sed in continente vincit iudiciū rationis, in incontinente vero motus concupiscentiā. Vnde vterque vitur syllogismo quatuor propositionum: sed ad

contrarias conclusiones. Continens enim sic syllogizat, Nullum peccatum est faciendum, & hoc p̄ponit s̄m iudiciū rōnis: s̄m vero motus concupiscentiā uersatur in corde eius, q̄ omne delectabile est prosequendum: sed quia iudiciū rationis in eo vincit, assumit & concludit sub primo, Hoc est peccatum. ergo non est faciendum. Incontinēs uero, in quo vincit motus concupiscentiā, assumit & cōcludit sub secundo, Hoc est delectabile. ergo est prosequendum, & talis proprie est qui peccat ex infirmitate: & ideo patet q̄ licet sciat in vniuersali, non tñ scit in particulari: quia non assumit secundū rationem, sed secundum concupiscentiam.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ sicut Philosophus dicit in 7. Ethic. Sicut ebrius aliqua uerba profert, quae tamē interius nō intelligit: ita ille qui a passione est victus, & si exterius ex ore dicat hunc actū esse vitandum: tamen in corde suo iudicat hoc esse faciendum, vnde aliud dicit exterius, & aliud interius sentit.

AD NONVM dicendum, quod scientia quidem aliquando concupiscentiam vincit, uel concitando erubescētiā, aut horrorem diuinā offēnsae; sed nihil prohibet, quin aliqui, & ipsa scientia passione uincat in particulari. Vñ patet solutio ad decimum.

AD XI. dicendum, quod omnis p̄na, sua cōsideratione a peccato auertit: sed non omnis p̄na auertit a peccato, secundū quod iam est illata. priuatio enim gratiae est p̄na quaedam, nec tamen per hoc aliquis a peccato auertitur quod gratia priuatur: sed per hoc quod considerat se gratia priuari si peccet, & simile dicendum est de ignorantia.

AD XII. dicendum, quod consensus in actum pertinet quidem ad appetitum intellectiū: sed tñ non fit sine applicatione ad particulare, in quo plurimū possunt passiones animae, & ideo per passiones cōsensūs quandoque immutatur.

AD XIII. dicendum, quod rō est propinquior uolūtati, quā passio: sed particulari appetibili est propinquior passio, quā ratio uniuersalis.

AD XIV. dicendum, quod anima praestit corpore sicut seruo, qui non potest reniti imperio Domini: sed ratio praestit irascibili & concupiscibili, ut Philosophus dicit in primo Politicorum regali aut politico principatu, qui ad liberos est, & ideo potest irascibilis & concupiscibilis etiam rationis imperio obuiare, sicut & liberi ciues interdum obuiāt imperio principis.

AD XV. dicendum, quod passionibus neque meremur neque demeremur, quasi in eis principaliter meritum, uel demeritum consistat: sed tamen possunt adiuuare, uel impedire ad merendum, uel demerendum.

ARTICVLVS X. Vtrum peccata, quae per infirmitatem committuntur, imputentur homini ad culpam mortalem.

DECIMO quaeritur, utrum peccata, quae per infirmitatem committuntur, imputentur homini ad culpam mortalem. & uidetur quod non. Nihil enim imputatur ad culpam mortalem, quod homo non facit uoluntarie: sed huiusmodi peccata, quae ex infirmitate committuntur, nō facit homo uoluntarie, de his enim Apostolus dicit ad Gala. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, et non quaecumque uultis illa faciat. ergo huiusmodi peccata non imputantur homini ad culpam mortalem.

¶ Praet. Nulla uirtus passiuā potest operari, nisi s̄m quod mouetur a suo actiō: sed ratio proprie nata

Quaest. dist. S. Tho. Q 3 est

Lib. 7. ca. 10. ante mediā tom. 5.

Lib. 6. ca. 5. e medio tom. 5.